

Goncalo Carniero
Havs- och vattenmyndigheten

Daniel Melin
Jordbruksverket

Stockholm 4 september 2020

Naturskyddsföreningens synpunkter på Jordbruksverkets och Havs- och vattenmyndighetens förslag till Strategi för svenskt fiske och vattenbruk

Sammanfattning

- Naturskyddsföreningen är positiv till att Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten tar fram en gemensam strategi för fiske och vattenbruk som utgår från ekosystemansatsen.
- Med detta sagt anser dock Naturskyddsföreningen att utkastet till strategin är otydlig och undviker att adressera de avgörande målkonflikter som finns inom området.
- Naturskyddsföreningen anser även att återskapande och upprätthållande av livskraftiga ekosystem bör genomsyra strategin i större utsträckning, då detta är en förutsättning för samtliga delmål.
- Naturskyddsföreningen vill se att myndigheterna tydligare föreslår hur och med hjälp av vilka åtgärder som den presenterade visionen för svenskt fiske- och vattenbruk ska nås. Detta bör göras genom en gemensam handlingsplan eftersom avvägningar mellan olika intressen kommer vara nödvändiga.

Inledning

Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket har gemensamt tagit fram en strategi för fiskets och vattenbrukets framtida utveckling i Sverige. Myndigheterna konstaterar att svenskt yrkesfiske står inför stora utmaningar med sviktande fiskbestånd, många miljöproblem och dålig lönsamhet. Vattenbruket har inte på allvar tagit fart i Sverige trots att den politiska ambitionen under lång tid har varit att näringen ska växa och produktionen av vattenbruksprodukter öka. I strategin presenteras myndigheternas

gemensamma vision som är att svenskt fiske och vattenbruk i framtiden ska vara attraktiva, lönsamma och hållbara näringar som bedrivs inom ekosystemens bärkraft och kännetecknas av konkurrenskraft, miljöhänsyn och samhällsnytta.

Generella synpunkter

Naturskyddsföreningen välkomnar myndigheternas vision om att svenskt fiske och vattenbruk är attraktiva, lönsamma och hållbara näringar som bedrivs inom ekosystemens bärkraft, samt att en gemensam strategi tas fram. Det är även positivt att strategin ämnar uppfylla ekosystemansatsen. Föreningen är samtidigt besviken över att strategin inte kommer med tydligare riktlinjer för vilka åtgärder som krävs för att visionen ska bli verklighet och hur arbetet enligt strategin ska genomföras. Det är endast tillsammans med handlingsplanerna som strategin blir en verklig strategi. I dagsläget beskrivs endast målbilder och vision, men inte hur dessa ska uppnås. För detta krävs avvägningar mellan olika motstående intressen såsom olika former av nyttjande, samt mellan nyttjande och bevarande. Det är därför olyckligt att separata handlingsplaner ska tas fram för respektive sektor med tanke på att avvägningar mellan de olika sektorerna kommer vara nödvändiga. Den goda intentionen med den gemensamma strategin behöver följas upp av en gemensam handlingsplan, som tydligt illustrerar hur man säkerställer att alla näringar sammantaget bedrivs inom ekosystemens gränser.

Naturskyddsföreningen anser även att det måste framgå tydligare att livskraftiga ekosystem är en *förutsättning* för att kunna uppfylla strategins olika näringsrelaterade delmål. Att återställa ekosystem och förändra dagens resursutnyttjande borde därför vara den mest prioriterade åtgärden. Det är därför viktigt att i ett tidigt skede tydliggöra för samtliga aktörer att livskraftiga ekosystem är grunden för genomförandet av strategin. Målet att ha lönsamma och växande näringar får inte resultera i ett ohållbart uttag av fisk eller större miljöpåverkan. Våra akvatiska ekosystem är redan hårt belastade, varför belastningen måste minska.

I övrigt ser föreningen att det är en svaghet i arbetet med den kommande strategin att myndigheterna inte inför arbetets uppstart presenterade en tydlig översikt över utvärderingen av de tidigare strategierna. Att lära sig av tidigare arbete är en viktig del av en adaptiv förvaltning, och vi hoppas framöver att myndigheterna i dialog med intressenter kommer att använda sig av tidigare lärdomar i större utsträckning.

Naturskyddsföreningen vill även påminna om att Miljömålsberedningen kommer att presentera en samlad havsstrategi för regeringen i slutet av året. Vi förutsätter att myndigheterna avser att beakta beslut kring miljömålsberedningens förslag i arbetet med denna strategi.

Specifika synpunkter

Visionen

Naturskyddsföreningen anser att ordens ordningsföljd i visionen borde ändras till "Svenskt fiske och vattenbruk är hållbara, attraktiva och lönsamma näringar som bedrivs inom ekosystemens bärkraft och kännetecknas av miljöhänsyn, konkurrenskraft och samhällsnytta". Detta för att sända tydliga signaler om vikten av hållbarhet och miljöhänsyn för att säkerställa att svenskt fiske och vattenbruk bidrar till välmående ekosystem.

Vidare undrar vi hur Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket definierar "lönsamma"? Syftar detta enbart till ekonomisk lönsamhet eller kommer även andra sociala värden att inkorporeras i ordets betydelse?

Väl förvaltade och fungerande ekosystem

Huvudmålet

Vi föreslår att HaV och Jordbruksverket överväger att använda ordet "resilienta" snarare än motståndskraftiga vid målbeskrivningen av akvatiska ekosystem. Motståndskraftiga ekosystem som funnit en ny, men icke-önskvärd balans är inte det som eftersträvas. Resiliens har en vidare betydelse och avser ekosystem som kan utvecklas, förändras samt hantera belastningar samtidigt som de bibehåller sin funktion¹.

Naturskyddsföreningen förutsätter även att målets beskrivning om att generera största möjliga samhällsnytta ses ur ett vidare perspektiv än enbart samhällsnytta ur ett fiske- och vattenbruksperspektiv. Väl fungerande ekosystem i hav och vatten har mycket större implikationer för samhället än att endast producera fisk och andra akvatiska organismer, och det är viktigt att detta tydligt framgår i strategin.

- *(1) De akvatiska ekosystemen bevaras och restaureras genom proaktiv och adaptiv förvaltning från källa till hav i syfte att upprätthålla och stärka ekosystem och samhällsnyttiga ekosystemtjänster.*

Naturskyddsföreningen ser positivt på syftesbeskrivningen av delmålet. Vi instämmer med myndigheterna att det krävs både bevarande- och restaureringsåtgärder och att det för detta krävs en proaktiv och adaptiv förvaltning. Det är viktigt att kunna, och våga, sätta in snabba åtgärder – något vi till viss del har saknat i den svenska havs- och fiskeförvaltningen. Ofta krävs detaljerad kunskap för att ansvariga myndigheter ska kunna motivera t.ex. bevarande- eller restaureringsåtgärder, trots att sådan kan vara mycket svår eller rent av omöjlig att få fram. Vi ser även att myndigheterna behöver

¹ Walker, B. 2020 <https://www.ecologyandsociety.org/vol25/iss2/art11/>

adressera skalproblem i handlingsplanerna. På vilket sätt kan exempelvis Sverige bäst vidta åtgärder för problem som uppstår lokalt men som kan vara ett resultat av beslut på EU-nivå. Debatten kring det storskaliga fisket efter strömming i Östersjön och dess påverkan på lokala, kustnära ekosystem och kustnära fiske² är ett sådant exempel.

- *(2) Förvaltningen präglas av en helhetssyn och ett långsiktigt perspektiv på bevarande och hållbart nyttjande av akvatiska ekosystemtjänster.*

Naturskyddsföreningen välkomnar att förvaltningen ska baseras på ekosystembedömningar snarare än enskilda arter. Hur ser myndigheterna att sådana bedömningar kan överföras vid beslut på EU-nivå? För havsfiske spelar den rådgivning ICES ger en central roll, framförallt den rådgivning som ges gällande fiskekvoter. Den tar dock sällan ett ekosystemperspektiv och tar inte hänsyn till möjligheten att bibehålla eller uppnå god miljöstatus. Naturskyddsföreningen anser att Sverige aktivt ska driva på i olika forum för att EU-kommissionen ska vidga sina frågor till ICES, så att ett ekosystemperspektiv och god miljöstatus alltid genomsyrar den rådgivning ICES ger. Vi föreslår att detta tas in i strategin eller blir en del av handlingsplanen vad avser fiske.

- *(3) Förvaltningen samordnas centralt och är regionalt och lokalt förankrad, med hänsyn till Sveriges internationella förpliktelser och åtaganden.*

Det är bra att samordningen och roller myndigheter emellan förbättras och förtydligas. Dock framgår det inte av målets syftesbeskrivning var beslutsfattandet ligger. Detta måste tydliggöras.

Naturskyddsföreningen är positiv till förstärkta samverkansorgan och -processer. Vi vill dock framhålla vikten av att ha en balanserad sammansättning av intressenter. Fiskets, vattenbrukets och miljörelsens *olika* organisationer måste ges möjlighet att delta, både på nationell, regional och lokal nivå. Arbetet inom samverkansorganen måste även möjliggöra samsyn och lärande mellan intressenter. För detta krävs långsiktighet och kontinuitet, snarare än projektbaserade arbetsformer, vilket hittills varit vanligt för liknande förvaltningsformer i Sverige³.

- *(4) Fiske och vattenbruk bedrivs i för ekosystemen och näringarna lämpade områden med hänsyn tagen till bästa möjliga teknik.*

² <https://balticeye.org/sv/bloggar-pa-baltic-eye/baltic-eye-kommenterar/sillfisket-utanfor-skargarden/>

³ Wikström m.fl. 2020. Ekosystemansatsen – praktiska erfarenheter från svensk havs- och vattenförvaltning. Naturvårdsverket. ISBN 978-91-620-6934-6

Naturskyddsföreningen ställer sig frågande till vad myndigheterna menar med "hänsyn tagen till bästa möjliga teknik". Föreningen anser att det borde vara ett självklart krav – speciellt då en vision och en strategi för hållbara näringar presenteras – att bästa möjliga teknik ska användas. Föreningen föreslår att delmål 4 får följande lydelse: *Fiske och vattenbruk bedrivs i för ekosystemen och näringarna lämpade områden och bästa möjliga teknik används* (BAT).

Naturskyddsföreningen tillstyrker att lokalisering av vattenbruk ska bestämmas utifrån krav i bl.a. Ramdirektivet för vatten och havsmiljödirektivet. Vi anser även att samma krav ska ställas på lokalisering av fiske. I havet nämns att de föreslagna havsplanerna kompletterar befintliga rumsliga åtgärder. Naturskyddsföreningen vill belysa att varken dagens rumsliga åtgärder eller de föreslagna havsplanerna är tillräckliga för att leda till god miljöstatus i havet⁴ – trots att detta är ett mål som Sverige har åtagit sig att uppnå och som därför även borde vara styrande för arbetet med denna strategi. Miljö kvalitetsnormer för ovan nämnda direktiv borde därför tillämpas vid lokalisering av *både* fiske och vattenbruk utifrån förutsättningar i ekosystemen samt användning av tekniska innovationer. En sådan tillämpning skulle skapa bättre förutsättningar för måluppfyllelse av direktiven, samt skapa en tydlig målhierarki i situationer då tuffa avvägningar krävs.

Vid fiske anser Naturskyddsföreningen att dagens förvaltning brister i tillämpningen av miljö kvalitetsnormer och så vitt vi vet tillämpas inte miljöbalkens allmänna hänsynsreglerna på fiske. Några exempel på detta är att selektiviteten i svensk demersalt fiske har minskat efter att det nya ITQ-systemet sattes in på prov, att andelen burfiskare efter havskräfta har minskat efter att de inte längre tilldelats en särskild kvot⁵ samt att sälsäkra pingers för att minska risken för bifångst av tumlare knappt används i svenskt garnfiske⁶.

- *(5) Regelverk som styr förvaltningen ses kontinuerligt över i syfte att i möjligaste mån anpassas till förändringar i miljö, teknik och samhälle.*

Föreningen är självklart positiv till att det regelverk som styr förvaltningen kontinuerligt ses över. Däremot vill Naturskyddsföreningen påpeka att regelverken finns till för att se till att skador på miljö, organismer och ekosystem ska undvikas. Föreningen anser att det är viktigt att bättre förutsättningar för ett hållbart nyttjande av Sveriges akvatiska ekosystem skapas inom ramen för miljölagstiftningen, såväl för fiske som för vattenbruk.

⁴ Havs- och vattenmyndigheten. (2019). Miljökonsekvensbeskrivning av förslag till havsplaner för Sverige – Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. *Granskningshandling*. Dnr 666-219

⁵ HaV. Fördelningssystem med individuella fiskemöjligheter inom demersalt fiske – utvärdering av det första året. 2018-07-11.

⁶ Ida Carlén CCB, pers. komm.

Förklaringen till den långsamma utveckling av vattenbruket i Sverige som refereras till i förslaget till strategi anser Naturskyddsföreningen har en mycket mer komplex bakgrund. En "Quick fix" genom att lätta på regelverk och därmed riskera att miljön tar skada anser föreningen vara fel väg att gå.

- *(6) Förbättrad kunskap om fiskets och vattenbrukets ekologiska, ekonomiska och sociala effekter utgör grunden för förvaltningen.*

Naturskyddsföreningen ställer sig frågande till formuleringen " Inom fiske anses utredningar sällan ta tillräckligt hänsyn till ekonomiska och sociala konsekvenser i hela värdekedjan." Vi undrar vilka konsekvensutredningar myndigheterna syftar till och vilka anser att det inte tas tillräckligt hänsyn till ekonomiska och sociala konsekvenser? Detta måste tydliggöras, så att det inte framstår som att alla deltagande intressenter ställer sig bakom detta uttalande.

Konsekvensanalyser som innehåller alla tre hållbarhetsaspekter är bra, men lagkrav gällande miljöstatus, såsom god miljöstatus, måste vara grunden i det juridiska ramverket. En välmående akvatisk miljö är i sig grunden för ekonomisk och social hållbarhet. Detta saknas dessvärre ofta i konsekvensanalyser. Därför anser Naturskyddsföreningen att i utredningen av de juridiska och metodmässiga förutsättningarna för nya konsekvensanalyser måste samtliga juridiska krav beaktas.

- *(7) Förvaltningen bygger på bästa tillgängliga vetenskapliga underlag och beaktar såväl traditionell som lokal kunskap.*

Naturskyddsföreningen tillstyrker att förvaltningen bygger på bästa vetenskapliga underlag, att den sker i samråd med intressenter samt att kunskap inhämtas från andra källor och från lokala perspektiv. Det är även viktigt att sådan kunskap vetenskapligt kvalitetssäkras. Vi vill belysa att även det vetenskapliga underlaget måste breddas, så att kunskap inhämtas från olika institut och från forskning från flera discipliner, gärna tvärvetenskaplig forskning för att säkerställa en ekosystembaserad förvaltning. Föreningen önskar även att handlingsplanerna presenterar hur ett breddat underlag – både vetenskapligt och annan kunskap – kan inkorporeras vid beslut på EU-nivå, framförallt gällande fiske och fiskekvoter, samt presenterar hur Sverige kan bidra till att sådant underlag tas fram av ICES.

- *(8) Förvaltningsåtgärder följs upp genom effektiv och behovsanpassad kontroll, tillsyn och miljöövervakning.*

Naturskyddsföreningen instämmer i att en effektiv tillsyn och kontroll är en grundpelare i förvaltningen, och vill framhålla att det även är en förutsättning för en adaptiv förvaltning. Det är därför viktigt med tillräckliga och ändamålsenliga resurser som är säkrade på lång sikt för att säkerställa att förvaltningsåtgärder har den avsedda effekten och att verksamheter inte har

oväntade negativa effekter på miljön. Föreningen ser ett stort behov av att utforma regler på ett sådant sätt att kontroll möjliggörs och underlättas.

- *(9) Fiske och vattenbruk är hållbara näringar som genom minskad klimat-, miljö- och resurspåverkan bidrar till återhämtning av våra akvatiska ekosystem och ekosystemtjänster.*

Naturskyddsföreningen skulle vilja se en ändrad ordning i av ordföljden i detta mål till "[...] minskad miljö-, resurs- och klimatpåverkan".

Naturskyddsföreningen önskar att fokus läggs på att miljö- och resurspåverkan i sig kan medverka till förstärkta effekter av klimatförändringarna på havens ekosystem. Vidare anser föreningen att klimatpåverkan inte enbart begränsas till bränsleförbrukning. Exempelvis kan bränsleförbrukningen i vissa fiskesegment, såsom pelagiskt trålfiske, vara mindre per mängd fångad fisk jämfört med många passiva redskap. Men att premiera ett storskaligt fiske kan även bidra till större uttag av fisk. Modeller visar även att utökat burfiske efter havskräfta och minskat trålfiske kan leda till större utsläpp totalt sett, då fler båtar kan fiska på samma resurs⁷. Dock medför bottenrålning större skada på ekosystemen⁸, samt kan motverka bottenarnas förmåga att lagra in kol⁹. Att bevara fiskresurser och minska påverkan från fiske på marina ekosystem ökar havens resiliens för att hantera klimatförändringarna¹⁰. Därför är det viktigt att klimatpåverkan i denna målbild definieras bredare än enbart bränsleförbrukning.

Utöver detta bör målbilden formuleras utifrån havsmiljödirektivets mål om god miljöstatus, samt vattendirektivets mål om god ekologisk och kemisk status. Föreningen yrkar därför på följande målformulering: *(9) Fiske och vattenbruk är hållbara näringar som genom minskad miljö-, resurs- och klimatpåverkan bidrar till god miljöstatus och god ekologisk och kemisk status.*

- *(10) Vattenbruk kännetecknas av gott smittskydd, djurhälsa och djurvälstånd.*

Naturskyddsföreningen förespråkar fiskuppfödning i recirkulerande system på land - s.k. RAS-system. Denna typ av system minskar risken för övergödning och säkerställer ett större miljöansvar genom att även eliminera riskerna att sprida smitta genom att utgående vatten renas. Naturskyddsföreningen

⁷ https://www.agrifood.se/Files/AgriFood_WP20184.pdf

⁸ Sköld, M., Nilsson, H.C., Jonsson, P. (2018). Bottenrålning - effekter på marina ekosystem och åtgärder för att minska bottenpåverkan. Aqua reports 2018:7. Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för akvatiska resurser, Öregrund Drottningholm Lysekil. 62 s

⁹ Van Velde et al. (2018) <https://www.nature.com/articles/s41598-018-23925-y>

¹⁰ Sumaila, U.R & Tai, T.C (2019) Ending overfishing can mitigate impacts of climate change. https://our.fish/wp-content/uploads/2019/09/2019-05-Sumaila_Ending_overfishing_can_mitigate_Impacts_of_climate_change.pdf

förutsätter att det i de kommande handlingsplanerna kommer att förorda bästa möjliga teknik snarare än traditionell odling i öppna kassar, såsom RAS-system.

Konkurrenskraft, lönsamhet och sociala värden

(1) Myndigheterna skapar förutsättningar att bo, leva och verka i hela landet genom att främja hållbara näringar, med särskild hänsyn till småskaligt fiske, fisketurism och vattenbruk.

(2) Samtliga av fiskets och vattenbrukets delsegment är lönsamma och visar positiva resultat, vilket skapar företagande och sysselsättning.

(3) Förädlings- och exportvärdet från fiske och vattenbruk har ökat genom diversifiering och utveckling av innovativa produkter och tjänster för nya marknader.

(4) Sveriges attraktionskraft som besöksdestination har ökat genom hållbart fiske och fisketurism.

Ovanstående målbilder utgör en fin vision för framtidens hållbara näringar inom fiske och vattenbruk. Föreningen anser dock att de två sista meningarna i målbeskrivningen för delmål (1) borde vara styrande och centrala för hela strategin: *”Detta delmål innebär i grunden att de ekosystem som idag är hårt drabbade och inte förmår leverera de ekosystemtjänster som behövs för ett hållbart och lönsamt fiske och vattenbruk återställs och blir produktiva. Delmålet innebär dessutom att förvaltningen möjliggör för det småskaliga fisket, fisketurismen och vattenbruket att utvecklas inom ramen för ekosystemens bärkraft.”* Som tidigare påpekats är återställandet av ekosystem nyckeln till att skapa förutsättningar för hållbara näringar i hela landet, vilket måste genomsyra hela strategin. I beskrivningen för delmål (1), måste det även tydligt framgå att återställande av ekosystem är grundläggande och därigenom en långt viktigare insats än punktinsatser för att exempelvis hantera säl och skarv.

För att uppnå målbilderna kommer även tuffa avvägningar behöva hanteras i handlingsplanerna. För havsfiske anser Naturskyddsföreningen att dagens fördelning av fisk som resurs måste omprövas, från storskaligt till fördel för småskaligt och fisketurism, för att målen ska kunna nås samtidigt som ekosystem återställs. Exempelvis får inte en ökad lönsamhet inom samtliga segment bygga på ett ökat uttag totalt sett eller resultera i ökad påverkan på ekosystemen. **Handlingsplanerna måste därför utkristallisera hur samtliga delsegment ska kunna vara lönsamma utan att det medför ökad miljöbelastning.** Föreningen ser här en stor risk i att handlingsplanerna ska tas fram sektoriellt. Enligt mål (4) ska Sveriges bli en attraktiv besöksnation genom hållbart fiske och fisketurism. Många av de arter som framhålls som attraktiva för fritidsfisket och fisketurismen såsom torsk, lax, gädda och öring, har delbestånd med dålig beståndstatus och behöver ett minskat

exploateringstryck¹¹. Dessa arter utgör målarter för både fritidsfiske och yrkesfiske, samt kan utgöra bifångst i fisken efter andra arter. Avvägningar mellan olika segment inom yrkesfiske och mellan yrkesfiske och fritidsfiske måste således hanteras i handlingsplanerna, och detta skulle med fördel göras i en *gemensam* handlingsplan.

För att skapa bättre förutsättningar för Sverige att bli en attraktiv besöksnation vad avser hållbart fiske och fisketurism anser Naturskyddsföreningen att myndigheterna borde tillvarata de möjligheter artikel 17 i grundförordningen för fiske (GFP) medför gällande miljö- och samhällsnytta vid fördelning av fiskemöjligheter.

Gällande vattenbruket påpekar myndigheterna i delmål (2) att utvecklingen i Sverige har gått långsamt. Som förklaring till att vattenbruksnäringen inte vuxit nämnvärt trots en uttalad ambition att produktionen av vattenbruksproducerade produkter ska öka i Sverige anför myndigheterna svårigheter att attrahera riskkapital för utveckling och innovation, komplicerade tillståndsprocesser och långa handläggningstider. Naturskyddsföreningen ifrågasätter påståendet att komplicerade tillståndsprocesser skulle vara en avgörande förklaring till varför inte fler fiskodlingar och andra typer av vattenbruk startar. Det är rimligt att uppstart av en verksamhet som innebär stor påverkan på den lokala vattenmiljön, som tar stora ytor i anspråk och som omfattar uppfödning och slakt av djur måste föregås av omfattande tillståndsprovning. I detta avseende är det inte någon skillnad mellan vattenbruksverksamhet och andra livsmedels- eller industriföretag.

(8) Myndigheterna är stödjande, samlade och samordnande i arbetet med att bevara och restaurera ekosystemen samt utveckla fiske- och vattenbruksnäringarna.

Naturskyddsföreningen anser att det finns ett starkt behov av att myndigheterna inom detta arbete också är transparenta med de avvägningar som kommer att krävas och hur dessa utförs.

Kunskap och kommunikation

(1) Kunskapen om de akvatiska ekosystemens struktur, funktion och dynamik har ökat och används som underlag för ekosystembaserad förvaltning och utveckling av blå ekonomi.

(2) Kunskapen om bestånd, populationer och hälsa hos arter som nyttjas genom fiske och vattenbruk har ökat och används som underlag för ekosystembaserad förvaltning och utveckling av blå ekonomi.

¹¹ SLU. 2020. Fisk och skaldjursbestånd i hav och sötvatten 2019.

<https://www.slu.se/globalassets/ew/org/inst/aqua/externwebb/sidan-publikationer/resursoversikten/fisk-och-skaldjursbestand-2019-final-rev-11mb.pdf>

(3) Kunskapen om fiskets och vattenbrukets ekonomiska och sociala betydelse har ökat och används som underlag för ekosystembaserad förvaltning och utveckling av blå ekonomi.

(4) Kunskapen om fiskets och vattenbrukets betydelse och potential för besöksnäringen har ökat och beaktas vid beslut om nyttjande av akvatiska ekosystemtjänster.

Naturskyddsföreningen delar myndigheternas bild av att ökat behov av kunskap och tillstyrker målbilderna. Samtidigt är kunskap och forskning något som alltid utvecklas och är därför sällan fullständig. Kunskapsbrist får därför inte förbli ett argument för att inte agera utifrån den kunskapen vi faktiskt har idag. En av grundbultarna i en adaptiv förvaltning är att agera utifrån den kunskap som finns, även i situationer när kunskapen inte är fullständig, utvärdera åtgärder och justera utifrån inhämtad kunskap. Vid ofullständig kunskap men där indikationer på negativ påverkan finns är det än viktigare att använda en försiktighetsansats och minska kända påverkansfaktorer eller satsa på åtgärder som vi vet stärker ekosystemens resiliens.

(5) Myndigheter och näringar samarbetar med berörda parter för att öka kunskapen om ekosystemens tillstånd och bärkraft samt om djur- och smittskydd.

(6) Myndigheter och näringar samarbetar med berörda parter för att sprida objektiv och rättvisande information till allmänheten om svenskt fiske och vattenbruk.

(7) Myndigheter och näringar samarbetar med berörda parter för att marknadsföra Sverige som producent av hållbara fisk- och vattenbruksprodukter, samt destination för fisketurism.

Naturskyddsföreningen tillstyrker delmål (5). Vi delar myndigheternas uppfattning om att ett grundläggande område att utveckla är att skapa större gemensam förståelse för ekosystemens status och bärkraft. Vi ser därför att detta arbete påbörjas i framtagandet av handlingsplanerna, samt att det tydligare framgår i strategidokumentet att dagens resursutnyttjande måste bli hållbart och miljöbelastningen minska om strategins mål ska kunna nås. Vår uppfattning efter visst deltagande i dialogmöten är att processen inte nämnvärt resulterat i detta.

Naturskyddsföreningen anser att det är viktigt att myndigheterna sprider objektiv och rättvisande information. Dock anser vi att myndigheternas primära fokus ska vara att arbeta mot visionen om att svenskt fiske och vattenbruk ska vara attraktiva, lönsamma och hållbara näringar och mot att förvaltningen av de akvatiska resurserna ska vara ekosystembaserad och långsiktigt hållbar. Som påpekats flera gånger i detta yttrande, är livskraftiga ekosystem och goda fiskbestånd en förutsättning för målen i strategin. Så

länge de akvatiska ekosystemen inte är bärkraftiga ser vi det som svårt för näringar och myndigheter överlag att framhålla svenskt fiske och vattenbruk som hållbart.

Övriga synpunkter vattenbruk

Kvalitetssäkring och certifiering för att öka trovärdigheten för de vattenbruksprodukter som produceras framfördes som ett förslag från vattenbruksutredningen (SOU 2009:26) för över 10 år sedan. Detta är emellertid inte något som tas upp i strategin. Naturskyddsföreningen anser att om vattenbruk ska bli en lönsam och konkurrenskraftig näring på allvar krävs att odlingstekniken blir miljö- och klimatsmart i betydligt högre grad än idag, att odlingarna blir landbaserade, använder RAS-teknik och att fodret som används inte bidrar till att fiskbestånd i Sverige och internationellt utarmas. Denna typ av modernisering av vattenbruket som föreningen förespråkar skulle lämpa sig väl för kvalitetssäkring och certifiering – något som redan tillämpas hos t ex Svenskt Sigill som klimatcertifierar Gårdsfisks uppfödning av fisk i slutna system¹². Med detta sagt vill Naturskyddsföreningen dock framhålla att det framöver är viktigt att ta fram hållbart foder till vattenbruket, som inte heller innehåller produkter avsedda att ersätta vildfångad fisk i foder, såsom ohållbart producerad soja och palmolja. Vi förutsätter att foderfrågan kommer vara en viktig del i kommande handlingsplan för vattenbrukets del.

Vattenbruk används ibland till att producera s.k. blå fånggrödor som musslor, sjöpongar etc – s.k. blå fånggrödor. I förslaget till strategi hävdas att dessa verksamheter inte sällan har direkt positiva miljöeffekter. Naturskyddsföreningen är inte negativ till odling av t ex musslor eller sjöpongar då det sker med fokus på att framställa livsmedel. Det finns dock inga tillförlitliga studier som visar att odling av blå fånggrödor har förmåga att reducera näringshalten i havsvatten i någon större omfattning. Däremot finns åtskilliga rapporter som påvisar lokala problem vid odling av blå fånggrödor - till exempel i form av skador på botten under odlingarna^{13,14}. En studie vid Stockholms universitet och Cardiff University visar dessutom att musslor är

¹² <https://www.svensksigill.se/press/#/pressreleases/vaerldens-foersta-klimatcertifierade-fisk-2920326>

¹³ Hedberg, N., Kautsky, N., Kumblad, L & Wikström, S. 2018. Limitations of using blue mussel farms as a nutrient reduction measure in the Baltic Sea. Östersjöcentrum Rapport 2/2018.

https://www.su.se/polopoly_fs/1.425135.1549543576!/menu/standard/file/BSC_Mussels_report_2_2018_lowresNEW.pdf

¹⁴ Norén, F., Norén, K., Magnusson, K., Börjesson, P. & Gunnäs, A. 2012. Slutrapport Ekologiska effekter av ascidieodling. Lysekil kommun.

<http://www.marinbiogas.se/pdf/1/huvudrapport-ekologiska-effekter-av-ascidieodling-utan-bilagor.pdf>

stora producenter av växthusgasen metan – musslornas utsläpp av metangas i Östersjön motsvarar lika mycket som 20 000 mjölkkor¹⁵.

Detta yttrande har utarbetats av Johanna Källén Fox, sakkunnig marint områdesskydd, Stina Tano, sakkunnig marina ekosystem och fiske, samt Mia Svedäng, sakkunnig sötvatten vid rikskansliet

För Naturskyddsföreningen

Stockholm dag som ovan

Therese Jacobson
Chef för hav, vatten och miljögifter

¹⁵Bonaglia, S., Brüchert, V., Callac, N., Vicenzi, A., Chi Fru, E. & Nascimento, F. J. A. 2017. Methane fluxes from coastal sediments are enhanced by macrofauna <file:///C:/Users/misve/Downloads/s41598-017-13263-w.pdf>